

Riktlinjer för god ekonomisk hushållning

SAMT HANTERING AV RESULTATRESERV

Antagen av kommunfullmäktige 2025-04-28

Dokumentinformation

Fastställt av:	Ekonomichef, Christina Widén
Diarenummer:	2025/128
Fastställt, datum:	2025-04-28
Dokumentsansvarig:	Ekonomichef, Christina Widén
Ansvarig för revidering:	Ekonomichef, Christina Widén
Gäller för:	Lidköpings kommunkoncern
Ska revideras:	2028-02-01
Gäller till, datum:	2028-06-30

Innehållsförteckning

Dokumentinformation	2
1 Inledning	4
2 Syfte	4
3 Vem omfattas av riktlinjen?	4
4 God ekonomisk hushållning	5
5 Principerna för god ekonomisk hushållning	5
5.1 Generationsprincipen	5
5.2 Styrning och kontroll	6
5.3 Transparens och medborgarperspektiv	6
6 Finansiella mål	7
6.1 Ekonomiskt resultat, kommun och kommunkoncern	7
6.2 Soliditet	7
6.3 Övriga indikatorer	8
7 Balanskravet	8
8 Resultatreserv	9
8.1 Tillföra resurser till resultatreserven	9
8.2 Lanspråkta resurser från resultatreserven	9
9 Mål för verksamheten	10
9.1 Uppföljning och avstämning av mål	10
10 Budgetmodell och grundläggande principer	11
11 Roll och ansvarsfördelning	12
11.1 Kommunfullmäktige	12
11.2 Kommunstyrelsen	12
11.3 Lidköping Stadshus AB	12
11.4 Nämnder och styrelser	12
11.5 Kommunrevisionen och lekmanrevisionen	13

1 Inledning

Grundläggande för all offentlig verksamhet är att tillgängliga resurser ska användas effektivt och ändamålsenligt. I kommunallagens 11 kap. 1 § står det att kommuner ska ha en god ekonomisk hushållning.

Kommunfullmäktige ska besluta om riktlinje för god ekonomisk hushållning för kommunen.

Om kommunen har en resultatreserv (RER) ska riktlinjerna omfatta hanteringen av den. Riktlinjerna bör ta sin utgångspunkt i kommunens ekonomiska ställning, vilka faktorer som främst kommer att påverka dess verksamhet och ekonomi i framtiden samt en bedömning av faktorernas betydelse och påverkbarhet. Det kan till exempel gälla investeringsbehov, låneskuld och pensionsåtagandets påverkan på resultat och ställning.

Riktlinjen bör även innehålla en uttolkning av vad god ekonomisk hushållning betyder för kommunen och hur den mer konkret kan uppnås med utgångspunkt i de egna förutsättningarna. Vidare kan de långsiktiga målen för god ekonomisk hushållning beskrivas. Dessa kan sedan vara utgångspunkt för de mål och riktlinjer för verksamheten som ska anges i budget och plan enligt 11 kap. 6 § kommunallagen (prop. 2011/12:172 s. 32).

2 Syfte

Syftet med riktlinjen är att precisera det lagstadgade kravet på god ekonomisk hushållning med regler anpassade efter Lidköpings kommuns förutsättningar. Riktlinjerna beskriver Lidköping kommuns långsiktiga mål för god ekonomisk hushållning och är utgångspunkt för den budget och plan för ekonomi och verksamhet som kommunfullmäktige årligen antar.

3 Vem omfattas av riktlinjen?

Denna riktlinje gäller för kommunfullmäktige, kommunens nämnder och bolag. För den verksamhet som drivs i bolagsform sker styrning genom kommunens bolagsordningar, ägardirektiv och årliga beslut om budget. För de bolag där ägarandelen medger ett betydande inflytande säkerställs god ekonomisk hushållning genom fastställande av resultatkrav samt att investeringar av betydande storlek lyfts till ägaren för beslut.

Utgångspunkten för dessa styrdokument ska vara långsiktig god ekonomisk hushållning. Verksamheten ska över tid bedrivas ändamålsenligt och bidra till en hållbar utveckling och en god ekonomisk hushållning utifrån ett helhetsperspektiv.

I riktlinjen regleras möjligheten att tillföra eller ianspråkta resurser ur resultatreserven. Normalt sett sker detta i samband med beslut om årsredovisning.

4 God ekonomisk hushållning

God ekonomisk hushållning handlar om att uppfylla invånarnas behov inom ramen för tillgängliga resurser utan att minska kommande generationers möjlighet till välfärd. Det innebär att Lidköpings kommun strävar efter att bedriva en verksamhet och service som är social, ekonomisk och miljömässig hållbar.

5 Principerna för god ekonomisk hushållning

5.1 Generationsprincipen

En grundläggande princip för god ekonomisk hushållning är att varje generation ska bära sina egna kostnader och finansiera den välfärd den nyttjar. Det innebär att ingen generation ska behöva betala för det som en tidigare generation förbrukat. Det innebär även att nuvarande generation inte ska behöva betala för framtida förbrukning. Generationsperspektivet kan på detta sätt ses som dubbelriktat, även om tonvikten ligger på att undvika en övervältring av kostnader på framtida generationer.

Generationsprincipen beaktas genom att den löpande verksamheten inte till någon del lånefinansieras. Långsiktiga bedömningar av ekonomi och behov ligger till grund för satsningar och investeringar. Investeringar för framtida behov genomförs så långt som möjligt utan att försämra välfärden för nuvarande invånare.

5.2 Styrning och kontroll

En välskött ekonomi karaktäriseras av en hög förmåga att förutse behov och ekonomisk utveckling och stöds av tydliga processer i effektiva system.

Fungerande styrning mot kort- och långsiktiga finansiella mål är centralt för att skapa handlingsberedskap att möta verksamhetens utmaningar. Vid sidan av att finansiella mål uppnås, kännetecknas en välskött ekonomi av realistisk planering med små avvikelser mellan budget och utfall, sunda redovisningsprinciper, analys av avvikelser samt genomförande av korrigerande åtgärder.

Mål och budget, nämndernas och bolagens detaljbudget och verksamhets- respektive affärsplaner, månadsuppföljning, del- och helårsbokslut med rapportering till berörda intressenter samt oberoende granskning och publicering är verktyg som samverkar för att säkerställa en god styrning och kontroll.

5.3 Transparens och medborgarperspektiv

Kommunen styrs politiskt och finansieras till största delen genom skatter och statsbidrag. Därför är transparens kring regler och beslut samt verksamhetsmässigt och finansiellt resultat viktigt för att möjlighet ska finnas att utvärdera organisationens effektivitet och utkräva ansvar. I slutändan handlar det om att upprätthålla, eller allra helst stärka, medborgarens förtroende genom en god förvaltning.

Transparensen upprätthålls genom att tillgängliggöra och kommunicera resultaten av genomförd planering och uppföljning av kommunens verksamheter. Jämförelser med andra kommuner, oberoende granskningar och extern kreditvärdering är andra komponenter för att upprätthålla eller stärka invånarnas insyn i och förtroende för verksamheten. Det säkerställs såväl genom lagstiftning som genom en intern kultur och rutiner som främjar transparens.

6 Finansiella mål

De finansiella målen är styrande för vad kommunen långsiktigt vill uppnå vad gäller förmögenhetsutveckling, vad den löpande verksamheten kan kosta, vilka resultatnivåer som krävs, investeringsverksamhetens omfattning och finansiering. De finansiella målen utgör därmed både en restriktion och förutsättning för verksamhetens omfattning.

Det långsiktiga ekonomiska perspektivet ska vara styrande i budgetarbetet för den budget- och planperiod som fastställs årligen i Strategisk plan. En hållbar ekonomi gynnas av att de finansiella målen och de ekonomiska förutsättningarna är tydliga så att verksamhetsmål och ambitioner anpassas efter de ekonomiska ramarna.

Målen stäms av över en rullande femårsperiod. Vid avstämning av resultatmålet ska balanskravsresultatet användas.

6.1 Ekonomiskt resultat, kommun och kommunkoncern

Kommunkoncernens resultat är centrala finansiella mål för god ekonomisk hushållning. Kommunkoncernens resultat ska ligga på överskottsnivåer som säkrar kassaflöden för tillräcklig självfinansiering av återinvesteringar och del av nyinvesteringar för att begränsa behov av nyupplåning. Investeringsutrymme ska även skapas genom amortering på kommunkoncernens lån.

Resultatet ska värdesäkra koncernens samlade tillgångar. Kommunen ska uppnå ett balanskravsresultat som motsvarar minst 2 procent av kommunens skatteintäkter, generella statsbidrag och utjämning.

6.2 Soliditet

Soliditeten visar kommunkoncernens betalningsförmåga på lång sikt genom att visa hur stor del av de totala tillgångarna som är finansierade med eget kapital. I måttet ingår även den pensionsförpliktelse som ligger utanför kommunkoncernens balansräkning, i syfte att visa kommunkoncernens handlingsutrymme på lång sikt. Målsättning är att soliditeten för kommunen ska bibehållas.

6.3 Övriga indikatorer

Utöver dessa centrala finansiella mål följs den finansiella utvecklingen via finansiella indikatorer. Centralt är att följa och analysera låneskuldens utveckling och risker bedöms sett till räntekänslighet och utifrån vad som lånefinansieras.

7 Balanskravet

Att kommuner och regioner ska ha en budget i balans, det så kallade balanskravet, har under lång tid varit en central del av den ekonomiska styrningen i kommuner och regioner. Kravet regleras i 11 kap. kommunallagen, där det framgår att budgeten ska upprättas så att intäkterna överstiger kostnaderna. Om kostnaderna för ett verksamhetsår trots detta överstiger intäkterna ska det negativa resultatet regleras och det egna kapitalet i balansräkningen återställas under de tre närmast följande åren.

Balanskravet är ett minimikrav på god ekonomisk hushållning som kritiserats för att ge en inlåsnings effekt. Detta för att underskott som huvudregel alltid ska återställas medan överskott förstärker det egna kapitalet och blir inlåst eftersom budget ska upprättas med ett positivt resultat. Kommunallagen ger dock en möjlighet att underbalansera budgeten med hänvisning till synnerliga skäl. Denna möjlighet att anta en budget där kostnaderna överstiger intäkterna är endast avsedd att användas vid enstaka tillfällen då synnerliga skäl finns.

Med synnerliga skäl avses situationer där avvikelser från kravet att återställa det egna kapitalet är mycket väl motiverat. För att kunna åberopa synnerliga skäl krävs, i enlighet med förarbeten till kommunallagen, en mycket stark finansiell ställning (stort eget kapital) eller att de kostnader som åberopas är engångskostnader som medför lägre framtida drifts- och avskrivningskostnader. Under dessa förutsättningar skulle även kostnader kopplade till avgränsade investeringar som kommer framtida generationer till godo vara synnerliga skäl som möjliggör ett tillfälligt avsteg från balanskravet.

8 Resultatreserv

En kommun har möjlighet att reservera medel till en resultatreserv (RER). Syftet med resultatreserven är att skapa incitament för en större framförhållning och därmed öka möjligheten att nå målet om en god ekonomisk hushållning.

Resultatreserven innebär att kommunen får möjlighet att bygga upp en reserv från genererade överskott att använda senare, när särskilda omständigheter finns. Dessa omständigheter kan exempelvis vara en tillfälligt svag utveckling av skatteunderlaget, omstrukturering av verksamhet eller andra tillfälliga kostnadsökningar eller inkomstbortfall.

8.1 Tillföra resurser till resultatreserven

Kommunfullmäktige fattar beslut om reservering till resultatreserven i samband med behandling av årsredovisningen. Eventuellt tillförd resurs och resultatreservens totala storlek ska framgå av årsredovisningens balanskravsutredning och balansräkning.

Reservering av medel till resultatreserven får göras med det lägsta av den del av årets resultat eller årets resultat efter balanskravsjusteringar som överstiger 1 procent, eller 2 procent av summan av skatteintäkter, generella statsbidrag och kommunalekonomisk utjämning. Procentsatsen styrs av om det egna kapitalet inklusive ansvarsförbindelsen för pensionsförpliktelser är positivt eller negativt.

Reservering får endast göras med ett belopp som innebär att resultatreserven motsvarar högst 5 procent av summan av skatteintäkter, generella statsbidrag och kommunalekonomisk utjämning.

8.2 Ianspråkta resurser från resultatreserven

I den årsredovisning som tillställs fullmäktige ska ianspråktagen resurs från resultatreserven redovisas genom balanskravsutredning och balansräkning. Vidare ska det av förvaltningsberättelsen tydligt framgå till vad och varför medlen har använts.

Kommunfullmäktige beslutar om disponering av resurser från resultatreserven upp till en nivå som leder till att balanskravsresultatet blir noll. Kommunfullmäktige kan genom ianspråktagande av resurser från resultatreserven, redan i samband med budget för en kommande period,

välja att budgetera ett underskott om det kan anses väl motiverat. Ianspråktagandets storlek, samt att denna ryms inom reservens totala storlek samt till vad och varför det anses motiverat ska framgå mycket tydligt av beslutshandlingen. Ianspråktagandet kan aldrig vara större än att planerat balankravsresultat blir noll.

9 Mål för verksamheten

Kommunens styrmodell beskriver hur verksamheten i koncernen Lidköpings kommun leds och styrs, det vill säga, hur styrningen hänger samman i en helhet. Styrmodellen består av vision, strategisk plan och budget, värdegrund och styrande dokument. Styrmodellen omfattar det kommunala uppdraget och den politiska viljeinriktningen som finns för verksamheterna. Målen för verksamheten finns i den strategiska planen som fastställs i samband med kommunfullmäktiges beslut om budget.

9.1 Uppföljning och avstämning av mål

Avstämningen av de finansiella målen ska göras av kommunfullmäktige i samband med hantering av budget, delår 1, delår 2 och årsredovisning.

För enskilda år kan avvikelser från målen förekomma. Kommunfullmäktige ska dock då särskilt godkänna detta. Vid avvikelser ska en plan för hur målen åter uppnås samt hur uppstådda brister ska regleras också godkännas av kommunfullmäktige. Om det av någon anledning ska göras avvikelser från målen utan att detta ska regleras måste detta motiveras. Acceptabla skäl ska kunna motiveras utifrån att de bidrar till en långsiktigt god ekonomisk hushållning. Kostnader eller investeringsutgifter som tydligt ger lägre framtida driftskostnader eller på annat sätt påtagligt bidrar till en långsiktigt förbättrad hushållning är sådana acceptabla skäl.

Årsbudget som ger ett negativt resultat kan i normalfallet inte antas. Om kommunens finansiella ställning stärkts så att kommunen har tillräckligt med realiserbara tillgångar för att kunna täcka upp hela sin skuldsida inklusive hela pensionsåtagandet samt en buffert därutöver kan dock undantag göras under ett enskilt år. Med realiserbar tillgång menas tillgångar som kan säljas ut på marknaden och där själva försäljningen också kan motiveras från god ekonomisk hushållning. Om kommunen säljer ut tillgångar som i framtiden ger antingen ökade kostnader eller minskade intäkter är detta inte förenligt med god ekonomisk hushållning.

Uppföljning av god ekonomisk hushållning sker i samband med årsredovisningen. I samband med delårsrapporten lämnas även en bedömning av målpuppfyllelse för god ekonomisk hushållning vid årets slut.

10 Budgetmodell och grundläggande principer

Lidköpings kommuns budgetmodell bygger på treåriga rullande budgetar. Treårsbudgeten revideras varje år. Beslut om budget inklusive skattesats ska tas av kommunfullmäktige i juni månad. Om de politiska, finansiella eller verksamhetsmässiga förutsättningarna förändrats väsentligt kan justeringar ske under hösten genom att ett nytt fullmäktigebeslut tas. De år allmänna val har genomförts ska budgeten fastställas av det nyvalda kommunfullmäktige i november.

Över- och underskott hos nämnderna ska i normalfallet föras med till nästkommande år. Om förutsättningarna för anslagen förändrats väsentligt eller om verksamheten inte genomförts i enligt med mål och planer ska över- och underskott revideras. Förändrade förutsättningar som medför att en nämnd bedömer att man inte klarar av att hålla sig inom givna anslag ska så fort som möjligt redovisas till kommunstyrelsen.

Kommunfullmäktige fastställer senast i mars månad en reviderad budget, som bygger på uppdaterade prognoser över skatteintäkter och övriga finansiella poster. Det är mot den reviderade budgeten som uppföljning sker. Kommunfullmäktige beslutar också om en budget för koncernen Lidköpings kommun.

Driftbudget bygger i normalfallet på ramanslag per nämnd. I den mån anslag riktas till särskild verksamhet ska detta klart framgå av kommunfullmäktiges budgetbeslut. Investeringsanslag kan antingen vara knutna till enskilda objekt eller till nämnd som ramanslag.

Kommunfullmäktige fastställer årligen i vilken mån omdisponeringar av anslag samt användandet av anslag för oförutsedda behov får beslutas av kommunstyrelsen. Om inte kommunfullmäktige beslutat annat ska omdisponering godkännas av kommunfullmäktige.

11 Roll och ansvarsfördelning

11.1 Kommunfullmäktige

Kommunfullmäktige fastställer kommunens mål, riktlinjer för god ekonomisk hushållning och tar beslut om budget. Alla ändringar av budget och eventuella avvikelser från målen eller riktlinjerna ska godkännas av kommunfullmäktige.

11.2 Kommunstyrelsen

Kommunstyrelsen har det löpande ansvaret för uppsikten över kommunen och dess bolags samlade verksamhet och ekonomi. Kommunstyrelsen övervakar att kommunfullmäktiges beslut om mål och riktlinjer efterlevs. Vidare samordnar och leder kommunstyrelsen arbetet med strategisk plan och budget, uppföljning och årsredovisning. Kommunstyrelsen fastställer inom ramarna för dessa riktlinjer hur arbetet ska bedrivas.

11.3 Lidköping Stadshus AB

Bolaget ska som moderbolag äga och förvalta aktier i kommunala bolag i syfte att samordna verksamheten i dessa bolag för att uppnå ett optimalt resursutnyttjande. Bolagets styrning av dotterbolagen syftar till att säkerställa, en långsiktig och stabil samhällsbyggande verksamhet i linje med lagens krav om god ekonomisk hushållning av hela koncernens tillgångar.

11.4 Nämnder och styrelser

Nämnderna och bolagsstyrelserna ansvarar för att kommunfullmäktiges beslut om mål och ekonomi för den egna verksamheten följs. Nämnderna ska kontinuerligt följa anslagsförbrukning samt utvecklingen av kvalitet och kvantitet i sin verksamhet. Vid större avvikelser ska detta rapporteras till kommunstyrelsen. Nämnderna ska vidta de åtgärder som krävs för att hålla sig inom beviljade anslag. Verksamheterna i dotterbolagen inom stadshuskoncernen regleras, förutom genom lag och författning, genom gällande bolagsordning, ägardirektiv och resultatkrav, av kommunfullmäktige och kommunstyrelsen utfärdade särskilda direktiv.

Bolagen ska också inhämta kommunfullmäktiges godkännande vid frågor av principiell beskaffenhet eller av större vikt.

Nämnderna och styrelserna har rätt att, inom ramarna för dessa riktlinjer och de beslut som kommunfullmäktige och kommunstyrelsen fattar utifrån dessa, själva lägga upp hur den interna ekonomi och verksamhetsstyrningsarbetet ska organiseras.

11.5 Kommunrevisionen och lekmannarevisionen

Revisorerna är fullmäktiges instrument för den demokratiska kontrollen med uppdrag att granska och ytterst ge fullmäktige underlag till prövning och beslut om ansvarsfrihet och måluppfyllelse. Särskilt viktig är naturligtvis denna roll innan beslut kring långsiktig verksamhetsmässig och ekonomisk planering och rapportering tas. Det är därför viktigt att kommunstyrelsen tillsammans med revisorerna ständigt utvecklar arbetsformer och processer så att revisionen ges bästa möjliga förutsättningar att utföra sitt uppdrag.